

Dunja Dobaja

KDO SO BILI USMRČENI

**Starostna in socialna struktura
po vojni usmrčenih pripadnikov
Slovenskega domobranstva in
njihove življenjske zgodbe**

UVOD

Domobranci, pripadniki ilegalnih legij ter maloštevilni slovenski četniki so bili že pred prihodom na Koroško sredi maja 1945 formalno vključeni v Slovensko narodno vojsko (SNV). Vključevanje vanjo je potekalo v ilegali, zato mnogi vojaki in celo častniki do prihoda na Koroško za to niso vedeli, če pa so vedeli, to zanje še ni imelo nobenih praktičnih posledic.¹ Načelno naj bi to vojsko sestavljale vse protipartizanske formacije pod enotnim vodstvom in z možnostjo enotne akcije, ki bi ob koncu vojne nastopila v obrambo interesov protirevolucionarnega tabora. Za dosego politične ali celo vojaške podpore zahodnih zaveznikov pa je bilo treba doseči, da se vsi deli SNV znebijo pečata kolaboracije. Kot

---

¹ Mlakar, *Slovensko domobranstvo*, str. 493.

najpomembnejšo formacijo so šteli prav slovensko domobranstvo.² Proti koncu vojne je protirevolucionarni tabor intenzivno poskušal dopovedati zahodnim zaveznikom, da so domobranci prozahodno usmerjeni, da je bilo sodelovanje z Nemci začasno in taktično zaradi izsiljenih (obrambnih) razlogov, in da so domobranci slovenska vojska, ki je pripravljena podpreti zavezniško prodiranje.³ Kljub omenjenim prizadevanjem slovenskemu domobranstvu ni uspelo, da bi se znebilo pečata kolaboracije. Besede dr. Albina Šmajda, da je za boj proti komunizmu domobranci forma sicer čisto prava, da pa le-ta na koncu vojne ne bo prava, so postajale vedno razumljivejše.⁴ Domobranci oziroma pripadniki SNV, ki so se umaknili na Koroško, so Britanci v dneh od 27. do 31. maja 1945 vrnili v Jugoslavijo. Ti so večinoma postali žrtve poveljnih pobojev. Enaka usoda je doletela tudi večino tistih domobranci, ki se niso umaknili na Koroško.

O številu predanih pripadnikov SNV in tudi civilistov obstajajo različne ocene. Predsednik Narodnega odbora Jože Basaj je v svojem poročilu dr. Mihi Kreku, podpredsedniku jugoslovanske vlade v Londonu, 1. junija 1945 navedel število 11.100. V britanskih virih se pojavljata števili 8.263 in tudi 10.400, po vojnem dnevniku 5. korpusa celo 11.850.⁵

ŠTEVILO ŽRTEV Poveljnih Pobojev Med Domobranci

Upoštevajoč podatke baze žrtve 2. svetovne vojne in poveljnih usmrtilcev Inštituta za novejšo zgodovino je bilo vseh po vojni usmrčenih domobranci, torej tudi pripadnikov gorenjskega in primorskega domobranstva, 12.381. Med njimi jih je 9.717 ali 78,5 % imel stalno bivališče v Ljubljanski pokrajini.⁶

Tabela: Žrtve poveljnih pobojev⁷

Število po vojni obitih DMB iz Ljubljanske pokrajine	Število žrtve poveljnih pobojev iz Ljubljanske pokrajine	Število vseh žrtve poveljnih pobojev	% poveljnih žrtve med DMB iz L. P. glede na skupno število poveljnih žrtve iz Ljubljanske pokrajine	% poveljnih žrtve med DMB iz L. P. glede na število vseh žrtve poveljnih pobojev
9.717	10.553	15.133	92 %	64,2 %

2 Prav tam, str. 458–459.

3 Prav tam, str. 455.

4 Prav tam, str. 459. Albin Šmajd je bil član vodstva Slovenske zaveze in Slovenske legije.

5 Prav tam, str. 511.

6 Številčno stanje iz baze Smrtne žrtve, INZ, 13. 12. 2013.

7 Prav tam.

Ljubljanska pokrajina izstopa po visokem deležu žrtev iz vrst oborožene protirevolucije pretežno zaradi poveljnih pobojev. Tam je vse od sredine leta 1941 potekal kontinuiran oboroženi odpor, hkrati so že kmalu in najbolj prišli do izraza revolucionarni nameni komunistične partije, tam je italijanski okupator izvajal hude zločine, hkrati pa je bila prizorišče odkritega, aktivnega in oboroženega spopada med dvema slovenskima interesnima skupinama. Protirevolucionarna skupina je svoje taktično sodelovanje z okupatorjem opravičevala s »samoobrambo pred komunizmom«. Jeseni 1941 je namreč Varnostno-obveščevalna služba začela izvajati prve likvidacije nasprotnikov Osvobodilne fronte. Tovrstne usmrtitve in represivni ukrepi VOS-a ter kasneje partizanske »uprave« na prvih partizanskih osvobojenih ozemljih ali na terenu so bili odločilni za tovrstno opredelitev protirevolucionarnega tabora.⁸ Omenjene likvidacije so zlasti prizadele katoliško podeželsko prebivalstvo, ki se je začelo zbirati v vaške straže, da bi »branili vasi pred partizani«. Vaške straže, ki so nastajale po slovenskih vaseh spontano ali pa s podporo protirevolucionarnega vrha (Slovenska legija), so bile organizirane v okviru italijanske okupacijske vojske kot *Milizia volontaria anticomunista* (MVAC, Prostovoljna protikomunistična milica) z vrhovnim uradom na čelu. Z obrambo vasi naj bi nevtralizirale partizanstvo in se uprle njegovi propagandi predvsem z argumentom, da partizanstvo samo in posledice njegovega delovanja prinašajo ljudem nesrečo. Krepitev »bele garde« pa je okrepila reakcijo partizanskih enot in zlasti nekaterih njihovih poveljnikov ter vedno hujšo represijo, ki je bila večkrat nepremišljena. To je odvrnilo del prebivalstva od OF in ga privedlo v nasprotni tabor. Šlo je za stanje, ki je vse bolj spominjalo na državljansko vojno.⁹ Dejstvo pa je, da so vaške straže sprejele orožje od okupatorja, kar je bil zanje glavni moralni udarec. Vaške straže so predvsem na Dolenjskem in Notranjskem prevzemale vse večje breme v boju proti partizanom, in ne le v obrambnem pogledu, pač pa tudi na področju represivnega, političnega in propagandnega delovanja. V manjši meri so sodelovale v veliki italijanski ofenzivi poleti in jeseni 1942 ter se nato zlasti utrdile na območju pod Gorjanci, na Notranjskem in v okolici Ljubljane.

Ko so se italijanske oblasti dokončno odločile za organizacijo MVAC, so pogosto ljudi silile s pozivi in fizično prisilo v vaške straže. Silile so jih tudi posredno, in sicer so jih postavljale pred dilemo: internacija ali vaška straža. Del vaških stražarjev je tako v MVAC vstopil neprostovoljno. Odločilno pa je bilo aktivno prostovoljsko jedro, ki so ga večkrat sestavljali sorodniki ljudi, ki so jih pobili partizani.

⁸ Mlakar, *Slovensko domobranstvo*, str. 24.

⁹ Prav tam, str. 26–28. »Bela garda« je sprva pomenila v partijskih očeh predvsem nasprotnike partizanstva, nato pa vse, kar je bilo povezano s starimi demokratičnimi »meščanskimi« silami.

ODLOČITEV ZA PROTIREVOLUCIONARNI TABOR – ZGODBE POSAMEZNIKOV

Motivi, ki so vodili posameznike, da so se priključili vaškim stražarjem in kasneje domobrancem, so bili torej različni. Podatke o teh motivih in sploh o posamezniku dobimo tudi v zapisnikih zaslišanj na Turjaku zajetih vaških stražarjev pred področnim vojaškim sodiščem (PVS) v Ribnici s konca septembra in začetka oktobra 1943.¹⁰ V obravnavo so bili zajeti kmečki fantje (76 oseb kot vzorčni primer), pretežno iz Dolenjske, ki so bili po kapitulaciji Italije kot vaški stražarji obsojeni na »milejše« kazni, saj jih ob koncu vojne, upoštevajoč podatke iz baze žrtev INZ, srečamo kot domobrance (eno osebo tudi kot slovenskega četnika), žrtve povojnih pobojev. Iz uporabljenega vira, to je Zbirka dokumentov partizanskih vojaških fondov,¹¹ v glavnem ni razvidno, kakšna je bila njihova usoda v letu 1943, a lahko sklepamo, da jih je sodišče obsodilo na prisilno delo ali uvrstilo v delavske bataljone, kjer so se pripravljali za sprejem v partizansko vojsko ali pa so bili celo izpuščeni. Štiri osebe pa so »zanimive«, ker so v omenjenem fondu navedene kot tiste, ki jih je PVS obsodilo na smrt, v bazi podatkov INZ pa so na osnovi drugih virov navedene kot žrtve povojnih pobojev. To so:

- *Nose, Leopold, Laze, Krka, roj. l. 1909.* PVS v Ribnici ga je s sodbo z dne 23. oktobra 1943 obsodilo na smrt.¹² Tone Ferenc v knjigi *Dies irae* navaja, da je bil že 22. oktobra 1943 ubit v Jelendolu in pokopan v Hrovači. V bazi Smrtne žrtve, INZ, pa je navedeno, da so ga kot domobranca usmrtili junija 1945 v Hrastniku.¹³
- *Godec, Ivan (Janez), Mala Lesa, roj. l. 1922.* PVS v Ribnici ga je s sodbo z dne 23. oktobra 1943 obsodilo na smrt.¹⁴ Ferenc tudi zanj piše, da je bil ubit isti dan kot Leopold Nose, v bazi Smrtne žrtve, INZ pa je podatek, da je bil kot domobranec junija 1945 usmrčen v Kočevskem Rogu.¹⁵
- *Gruden, Jože, z Lapor, roj. l. 1914.* PVS v Ribnici ga je s sodbo z dne 23. oktobra 1943 prav tako obsodilo na smrt.¹⁶ Tudi zanj Ferenc navaja enako

10 ARS, AS 1867.

11 ARS, AS 1867, t. e. 8, ovoj Višje vojaško sodišče VII. korpusa in področna vojaška sodišča. Področno vojaško sodišče Ribnica, zapisniki zaslišanj. Med zaslišanci, ki sem jih obravnavala, sta bili tudi dve osebi, ki sta se ob razpadu Italije odzvali odloku o amnestiji in se pridružili partizanom, a sta bili kot nekdanja vaška stražarja zaslišani pred PVS. Po vojni sta bili kot domobranca usmrčeni.

12 Prav tam.

13 Ferenc, *Dies irae*, str. 543, 666. Vir za zapis v bazi Smrtne žrtve, INZ; *Zamolčane žrtve druge svetovne vojne v župnijah Krka, Šmihel in Zagradec*, str. 24; *Farne spominske plošče*, str. 91.

14 ARS, AS 1867, t. e. 8, ovoj Višje vojaško sodišče VII. korpusa in področna vojaška sodišča. PVS Ribnica.

15 Ferenc, *Dies irae*, str. 543, 666. Vir za zapis v bazi Smrtne žrtve, INZ; *Zamolčane žrtve druge svetovne vojne 1941-1945 v župnijah Krka, Šmihel in Zagradec*, str. 26; *Farne spominske plošče*, str. 91.

16 ARS, AS 1867, t. e. 8, ovoj Višje vojaško sodišče VII. korpusa in področna vojaška sodišča, PVS Ribnica.

usodo kot za zgoraj omenjena, v bazi Smrtne žrtve, INZ, pa je navedba, da je bil kot domobranec usmrčen maja 1945.¹⁷

- *Kučler (Kučlar) Franc, Polhov Gradec, roj. l. 1921.* PVS ga je kot slovenskega četnika obtožilo veleizdaje in 12. oktobra 1943 obsodilo na smrt.¹⁸ Takšno njegovo usodo navajata tudi Ferenc¹⁹ in Davorin Žitnik, ki se ukvarja z usodo slovenskih četnikov.²⁰ V bazi Smrtne žrtve, INZ, pa je navedeno, da je bil kot slovenski četnik usmrčen junija 1945.²¹

V omenjenem arhivskem fondu za navedene osebe ni razsodb drugostopenjskega sodišča. Sredi septembra 1943 je namreč GŠ NOV in POS ustanovil kot stalna vojaška sodišča I. stopnje pri komandah vojnih področij še področna vojaška sodišča in Višje vojaško sodišče. To je bilo drugostopenjsko sodišče za vsa kazniva dejanja, zato so mu morala brigadna, odredna in področna sodišča pošiljati (razen v izjemnih primerih) v potrditev vse sodbe, ki so jih izrekla.

Nekateri so imeli več sreče in so se izognili smrtni kazni. Tako je na primer PVS obsodilo *Andreja Mehleta iz Ljubljane, roj. l. 1923*, na prisilno delo, ker je upoštevalo njegovo »mladost in zapeljanoost«.²² Pridružil se je domobrancem in postal žrtev povojnih pobojev.²³ Srečo sta imela tudi brata *Stanko in Jože Videtič (roj. 1. 1. 1922 in 6. 11. 1920) iz Bereče vasi*, ki sta bila sprva vaška stražarja, a sta se po kapitulaciji Italije odzvala odloku o amnestiji in se pridružila partizanom na Primorskem. PVS ju je zaslišalo, saj je želelo ugotoviti njuno krivdo oziroma nekrivdo v času, ko sta bila vaška stražarja. 7. oktobra 1943 je odločilo, da ju obsodi zgolj na ukor, saj sta izrazila »iskreno obžalovanje in pripravljenost boriti se na strani partizanov«.²⁴ Oba so po vojni izvensodno usmrtili kot domobranci.²⁵

Postavlja se vprašanje, kaj je osebe, ki jih je sodišče v letu 1943 obsodilo kot vaške stražarje na »mylejše« kazni, jih celo vključilo v partizanske enote ali zaradi mladosti poslalo domov, pripeljalo do tega, da so se pridružili domobrancem in bili tako po vojni izvensodno usmrčeni. Večina zaslišancev pred PVS, ki sem jih obravnavala, namreč daje vtis »skesancev« in »zapeljancev«, ki naj bi »uvideli svojo zмотo«. Več kot polovica med njimi je izjavila, da so odšli k vaškim stražarjem prisilno, manjšina pa, da so sicer odšli prostovoljno, a so jih pri tem

17 Ferenc, *Dies irae*, str. 543, 666. Vir za zapis v bazi Smrtne žrtve, INZ; *Farne spominske plošče*, str. 197; Gradivo Nove slovenske zaveze, popisni list, župnija Škocjan pri Turjaku.

18 ARS, AS 1867, t. e. 8, ovoj Višje vojaško sodišče VII. korpusa in PVS, PVS Ribnica.

19 Ferenc, *Dies irae*, str. 515, 663.

20 Žitnik, *Zbornik pričevanj o Slovenski nacionalni ilegali 1941–1945*.

21 Vir za zapis v bazi Smrtne žrtve INZ: Gradivo Nove slovenske zaveze, popisni list, župnija Polhov Gradec; Borštnik, *Pozabljena zgodba slovenske nacionalne ilegale*, str. 126.

22 ARS, AS 1867, t. e. 8, ovoj Višje vojaško sodišče VII. korpusa in PVS, PVS Ribnica.

23 Smrtne žrtve, INZ.

24 ARS, AS 1867, t. e. 8, ovoj Višje vojaško sodišče VII. korpusa in PVS, PVS Ribnica.

25 Smrtne žrtve, INZ.

vodili predvsem praktični razlogi (bližina doma, pomoč na kmetiji, plačilo), ali pa, da so se pridružili vaškim stražarjem na prigovarjanje domačih ali župnika. Zlasti kmečki fantje iz Dobropoljske doline so v zaslišanjih omenjali kaplana Ivana Lavriha, ki naj bi po izpovedi *Franceta Grma iz Male vasi, rojenega l. 1924*, večkrat prihajal med vaške stražarje in jih navduševal za boj proti partizanom.²⁶ *Franc Muhič iz Ambrusa, rojen l. 1920*, pa je na zaslišanju izjavil, da se je pridružil vaškim stražarjem prostovoljno, ker so mu neki pater stiškega samostana in tudi nekateri duhovniki rekli, da se vaški stražarji borijo za vero, ki jo želijo partizani uničiti. *Muhič* je ob zaključku zaslišanja izrazil obžalovanje, da se je prostovoljno pridružil vaškim stražarjem in uvidel, da se »OF edina bori proti okupatorju«. Izrazil je željo, da bi se vrnil na svoj dom, saj naj bi bil prestrašen od celotnega vojnega dogajanja.²⁷ Iz vira sicer ni razvidna njegova nadaljnja usoda. Po vojni je bil kot domobranski podnarednik izvensodno usmrčen.²⁸

Krivdo za »zapeljanost« zaslišanci v veliki meri prenašajo tudi na nadrejene v MVAC. Dajejo torej vtis preprostih kmečkih ljudi, ki naj bi jih razmere silile med vaške stražarje. Ta »preprostost« je šla pri posameznikih tudi tako daleč, da je zasliševalec v primeru *Jožeta Miklavčiča, rojenega l. 1924*, na zapisnik zaslišanja pripisal, da »daje zaslišanec vtis omejene osebe«.²⁹ Po vojni je bil Miklavčič izvensodno usmrčen kot domobranec.³⁰ Na splošno pa je iz zapisnikov zaslišanj moč razbrati željo zaslišancev po preživetju in minimaliziranju lastne krivde oziroma nekrivde.

PRIMERI ZGODB NA TURJAKU ZAJETIH VAŠKIH STRAŽARJEV, KI SO JIH PO VOJNI USMRTLIL KOT DOMOBRANCE³¹

Zapisnik zaslišanja Hinka Krašovca iz Rapljevega (Dobropolje), rojen l. 1919:

Bil je samski posestnikov sin, končal je osnovno šolo, premoženja ni imel, vojsko je kot kaplar (desetnik) služil v Zagrebu v letih 1940/1941. V družini so bili štirje otroci. Družina se ni politično udejstvovala. Naročeni so bili na časopisa Domoljub in Domovina. V času šolanja je bil član Sokola v Strugah, drugače pa

26 ARS, AS 1867, t. e. 8, ovoj Višje vojaško sodišče VII. korpusa in PVS, PVS Ribnica. Zapisnik zaslišanja Grm Franca iz Male vasi. Kaplan Lavrih je novačenje Dobropoljcev k vaškim stražarjem opravičeval s »samoobrambo proti komunističnemu divjaštvu«. Po njegovih trditvah je z ustanovitvijo vaških straž v dobropoljsko dolino spet prišel mir, medtem ko naj bi pred tem več mesecev preživel v »pravem peklu«: med partizanskimi akcijami in »brezumnim italijanskim povračilnim obstreljevanjem vse povprek«. V: Lavrih, *V primežu revolucije*, str. 48, 50.

27 ARS, AS 1867, t. e. 8. Zapisnik zaslišanja Muhič Franca iz Ambrusa.

28 Smrtne žrtve, INZ.

29 ARS, AS 1867, t. e. 8. Zapisnik zaslišanja Miklavčič Jožeta iz Korinja.

30 Smrtne žrtve, INZ.

31 ARS, AS 1867, t. e. 8, ovoj Višje vojaško sodišče VII. korpusa in PVS, PVS Ribnica.

ni bil organiziran. Da se je izognil internaciji, je po italijanski ofenzivi pristopil k vaškim stražam in bil na postojanki v Kompoljah. Mesec dni pred kapitulacijo Italije ga je italijanska komanda imenovala za desetarja, a po njegovih besedah »stvar še ni bila urejena«, tako da ni dobival plače. Udeležil se je boja s partizani v Škocjanu, med katerim pa so takoj po napadu partizanov začeli bežati. Tudi v Hinjah so se spopadli s partizansko patruljo, a so jih obstreljevali partizani in niso imeli možnosti za obrambo. V postojanki na Kompoljah niso imeli ujetnikov, le nekaj partizanov, ki so prebežali. Te so izročili Italijanom. Po njegovih izjavah proti civilistom niso nastopali. Ob zaključku svojega zaslišanja je izjavil, da se je pripravljen pridružiti partizanom. Zaslíševalec je pripisal: »Lansko leto je bil v odboru OF. Sedaj pa navdušen begist. Posebnih krivd se mu ne more očitati.«³²

Zapisnik zaslišanja Jožeta Adlerja iz Grintovca, rojen l. 1921:

Bil je samski delavec z osnovnošolsko izobrazbo, ni bil kaznovan, vojske pred vojno ni služil. Bil je lastnik hiše. Pred vojno je bil član prosvetnega društva. V začetku decembra 1942 so ga prisilili, da se je priključil vaškim stražam. Bojev naj se ne bi udeleževal, večinoma je stražil bunker. Pri zaslišanju je izjavil, da so jim nadrejeni dejali, da se borijo za Jugoslavijo. Poudaril je, da ne ve, zakaj se bori OF, ker jim tega ni nihče razložil. Prav tako je opozoril na odmaknjenost njihovih vasi, saj do njih niso prišle nikakršne informacije (ni bilo revij, časopisov, radia). Izrazil je željo po razlagi, za kakšne cilje se bori OF. Na Turjak je odšel pod prisilo. Tam je bil v kleti in ni streljal. Ob koncu zaslišanja je izrazil obžalovanje, da je bil pri vaški straži in se je bil pripravljen priključiti OF ter se bojevati proti okupatorju.

Zapisnik zaslišanja Ignaca Godca iz Zagradca, rojen l. 1916:

Bil je samski delavec, brez premoženja, imel je osnovno šolo, kaznovan je bil zaradi pretepanja s šest meseci zapora. Leta 1935 je služil vojsko na Sušaku. V družini je bilo devet otrok. Po smrti očeta je kmetijo prevzel eden od bratov, sam pa je nekaj časa služil kot poljski hlapec. Ob okupaciji je skupaj s štirimi brati odšel k partizanom, a ni bilo dovolj pušk, zato se je vrnil domov, kjer so ga aretirali Italijani in poslali v internacijo v Padovo. Po vrnitvi je pod prisilo maja 1943 odšel med vaše stražarje, kar je obžaloval.

Zapisnik zaslišanja Jožeta Mikliča iz Bakrca, rojen l. 1914:

Bil je samski avtomehanic, brez premoženja, nekaznovan. Pred vojno je bil voznik pri »štabu utvrživanja«. Po okupaciji je odšel domov in pomagal pri kmečkih opravilih ter bratu v kovačnici. Italijani so zahtevali, da gre eden od treh

32 ARS, AS 1867, t. e. 8. Zapisnik zaslišanja Krašovec Hinka.

bratov k vaški straži. Jože se je odločil, da gre on, saj je bil brez službe. Odšel je 24. decembra 1942. Za »BG« jih je navduševal kaplan iz Zagradca in Tine Duh iz Ljubljane, ki je bil namestnik komandanta. Večinoma se je nahajal na postojanki v Ambrusu. Na Turjak je odšel, ker so jim nadrejeni rekli, da jih tam čakajo četniki, ki jim bodo pomagali. Pri zaslišanju je zanikal, da bi bil agitator za »BG«, prav tako, da bi streljal v boju. Izrazil je pripravljenost pomagati partizanski vojski, še posebno, ker je bil izučen avtomehanic.

Zapisnik zaslišanja Franca Noseta iz Pake, rojen 1920:

Bil je samski posestnikov sin z osnovnošolsko izobrazbo, brez premoženja, nekaznovan. Pred vojno je služil vojsko v Škofji Loki. V družini je bilo šest otrok. Posestvo naj bi prevzel brat, saj je oče umrl. Za očeta je izjavil, da je bil pred vojno sprva »pucljevec«,³³ nato pa pristaš Antona Korošca. Italijani so zahtevali, da oblikujejo vaško stražo. K temu jih je spodbujal tudi kaplan Lavrih iz Dobropolja. Med vaške stražarje je vstopil novembra 1942. Bil je na postojanki v Kompoljah, in sicer v 4. četi. Ujetih partizanov na njihovi postojanki ni bilo, so se pa predali dva do trije partizani. Zanikal je sodelovanje pri osebnih preiskavah civilistov. Omenjal je dogodek v Ribnici, ko je komandir čete skupaj še z nekaterimi izvajal preiskave in aretacije, a sam pri tem ni sodeloval, pač pa je skupaj s še desetimi čakal v gostilni. Na Turjak je odšel skupaj z drugimi, saj jim je v nasprotnem primeru grozilo vojaško sodišče. Na Turjaku ni streljal, ker so to počeli le mitraljezci. Izrazil je obžalovanje, da je bil pri vaških stražah, in zaprosil za vstop med partizane.

Zapisnik zaslišanja Antona Strnada iz Ceste, rojen l. 1921:

Bil je samski posestnikov sin z osnovnošolsko izobrazbo, brez premoženja, nekaznovan. Pred vojno je bil član Fantovskega odseka Videm Dobropolje. Naročen je bil na časopis *Domoljub*. Med vaške stražarje je vstopil 1. septembra 1942 na poziv, ki ga je dobil od italijanske komande iz Vidma. Ko so jim Italijani razdelili puške, so vsakemu zagrozili z internacijo, kdor le-te ne bi želel vzeti. Ker je bil bolehen in tri mesece tudi v bolnišnici, se bojev ni udeleževal, ampak je samo stražil. Na Turjaku so jim nadrejeni govorili, da je vsa stvar že pri kraju in da se jim bodo v boju proti partizanom priključili »mihajlovičevci«. Prišli pa naj bi tudi Angleži. Ob zaključku zaslišanja je opozoril na svoje zdravstvene težave in prosil, da se ga dodeli na kakšno lažje delo.

³³ Pristaš Slovenske kmetijske stranke. Poimenovan je po Ivanu Puclju, najvidnejšem politiku te stranke. Maja 1941 je bil imenovan za člana konzulte, a je septembra isto leto iz nje izstopil.

TABELARNI PRIKAZ OSEBNIH PODATKOV ZASLIŠANCEV PRED PVS³⁴

Pri navedenih podatkih je treba upoštevati, da vsak zaslišanec, ki so ga obravnavali, ni navedel vseh spodaj omenjenih podatkov. Je pa vsak navedel letnico rojstva. Prav tako bi opozorila, da je bila med zaslišanci tudi oseba, ki je nato 10. maja 1945 padla kot domobranec pri Borovljah in tako ni bila žrtev povojnih pobojev, pač pa zaključnih bojev s partizani. Kljub temu sem se odločila, da jo vključim v analizo.

LETO ROJSTVA	ŠTEVILO
1903	1
1906	1
1907	1
1908	1
1909	2
1911	2
1913	2
1914	3
1915	1
1916	3
1917	5
1918	3
1919	6
1920	6
1921	9
1922	8
1923	7
1924	8
1925	5
1926	2

POKLIC	ŠTEVILO
posestnikov sin	50
delavec	12
kolar in kmet	1
kajžar	1
zidar	1
avtomehanik	1

ZAKONSKI STAN	ŠTEVILO
samski	68
poročen	2

ŠTEVILO	PREMOŽENJSKO STANJE
59	brez
4	ima

KONČANA OSNOVNA ŠOLA	ŠTEVILO
da	38
ne	0

Štiri osebe so imele končano ljudsko šolo, nekatere med njimi tudi kmetijsko šolo.

34 ARS, AS 1867, t. e. 8, ovoj Višje vojaško sodišče VII. korpusa in področna vojaška sodišča, PVS Ribnica. Zapisniki zaslišanj.

KAZNOVANOST PRED VOJNO	ŠTEVILO	SLUŽIL VOJSKO PRED VOJNO	ŠTEVILO
da	2	da	16
ne	56	ne	20

VSTOP V MVAC	ŠTEVILO	LETO VSTOPA V MVAC	ŠTEVILO
prisilno	56	1942	29
prostovoljno	7	1943	26

PRED VSTOPOM V MVAC POMAGAL NOV in POS	ŠTEVILO
da	16

IZRAZIL PRIPRAVLJENOST ZA SODELOVANJE Z NOV in POS	ŠTEVILO
da	15

VOJNI STATUS OB KONCU VOJNE	ŠTEVILO
domobranec	72
Slovenski narodni varnostni zbor ³⁵	1
slovenski četnik	1
civilist	1
neznani	1

ODLOČITEV ZA DOMOBRANSTVO

Jeseni 1943, po vojaškem porazu in tragičnih dogodkih, ki so temu sledili, je v celotnem protirevolucionarnem taboru prevladoval občutek elementarne ogroženosti, ki bi se ji bilo po splošnem mnenju izogniti samo z organiziranjem domobranstva, ki naj bi v vojaškem in političnem smislu uničilo ali vsaj v veliki meri nevtraliziralo partizansko gibanje, najprej v Ljubljanski pokrajini, nato pa na celotnem slovenskem narodnostnem ozemlju.³⁶

Domobranski propagandist dr. Stanko Kociper je slovenske domobrance označil za »predstavnik naroda, kateri je bil v nevarnosti za svoje življenje,

³⁵ SNVZ, primorski domobranci.

³⁶ Mlakar, *Slovensko domobranstvo*, str. 374–377.

ki ga je v skladu s svojim značajem živel že stoletja«. ³⁷ Po njegovih trditvah je domobrancem šlo za to, da se ohranijo kot nekomunisti in narod tako obvarujejo pred »komunistično ujmo«. Niso bili več samo klerikalci, liberalci itd. in niso gledali na položaj samo s svojega nekdanjega organizacijsko političnega vidika. Zavedali naj bi se, da so predstavniki vsega protikomunističnega naroda. Želeli so biti združeni pri dosegu poglobitnega cilja, to je »obramba pred navalom morilskega komunizma«. Želeli so imeti čim več soborcev na fronti in v zaledju. Kakor so bili sami enotni v skupnem cilju, tako so hoteli imeti tako široko urejeno enotno zaledje, da bi se lahko kadarkoli naslonili nanj. Zato so jih očitno vznemirjali in begali različni, nasprotujoči si interesi, ki so nanje vplivali. ³⁸ Protirevolucionarni tabor se je namreč delil na t. i. legalni in ilegalni del, kar je ustvarjalo dvojnost delovanja in stališč. ³⁹

Mnogi preživeli vaški stražarji so se pridružili domobrancem in so jih po vojni izvensodno usmrtili. Drugi arhivski vir, v katerem so podatki o zgodbah po vojni usmrčenih domobrancev, je obveščevalno gradivo v fondu AS 1931, Republiški sekretariat za notranje zadeve (RSNZ) SRS. Gre namreč za osebe, ki so jih obveščevalci že med vojno spremljali kot »protipartizanske elemente«. Iz omenjenega gradiva je moč razumeti povode za usmrnitev posameznikov, zlasti tistih, ki so jih obveščevalci označili kot »zagrizeni bega«. Seveda pa je treba tovrstno gradivo vzeti z zadržkom, saj gre za poročila, ki niso vedno objektivna in se ne poglobljajo v dejanske razloge za protipartizansko ravnanje posameznikov. Kakorkoli že pa si iz omenjenega gradiva lahko ustvarimo podobo o posameznikih, ki so jih po vojni izvensodno usmrtili kot domobrance.

Večina oseb (kmečki fantje, večinoma z območja Dolenjske, manjši del z Notranjske), ki so bile v obravnavi in so v gradivu RSNZ, ⁴⁰ je bila pred okupacijo politično neopredeljena, sledijo jim tisti, ki so bili pristaši Jugoslovanske radikalne zajednice (JRZ). Takoj po okupaciji je bilo njihovo zadržanje različno. Nekateri so se takoj opredelili za protipartizanski tabor, nekateri so bili »sredinci«, nekateri so celo sprva simpatizirali s partizani, a so po italijanski ofenzivi prestopili na nasprotno stran. Druga prelomnica večjega prehoda k protipartizanski strani je bila nemška ofenziva jeseni in pozimi 1943/44. Takrat je veliko tistih, ki so bili po kapitulaciji Italije kot nekdanji pripadniki MVAC, ki se niso preveč kompromitirali, mobilizirani v NOV in POS, dezertiralo, nekateri so se nekaj

37 Kociper, *Kar sem živel*, str. 128. Januarja 1944 je podpolkovnik Ernest Peterlin organiziral in priredil na šoli v Mostah vrsto domobranskih tečajev. Kocipru je zaupal ideološko vzgojo udeležencev. Ta si je želel ustvariti jasno sliko o udeležencih tečajev, ki so bili po njegovih trditvah predstavniki miselnosti, ki je dejansko vladala v slovenskem domobranstvu.

38 Prav tam.

39 Mlakar, *Slovensko domobranstvo*, str. 373–377.

40 ARS, AS 1931, šk. 608, šk. 666, šk. 665, šk. 680. Iz obveščevalnega arhivskega gradiva sem obravnavala osebe, ki niso bile predmet obravnave v arhivskem fondu AS 1867.

časa skrivali in se nato podali pod zaščito Nemcev ter vstopili v domobranske vrste. V nadaljevanju sledi analiza osebnih podatkov obravnavanih oseb, in sicer letnica rojstva, politična opredeljenost in način pristopa k protipartizanski strani. Pri tem je treba poudariti, da za večino oseb iz gradiva ni povsem razvidno, ali so prostovoljno pristopile na protipartizansko stran. Okoliščine njihovega pristopa torej niso popolnoma pojasnjene. Poudarek je bolj na opisu posameznikovih protipartizanskih postopkov, kot so jih videli obveščevalci. Prav tako pri večini ni razviden njihov zakonski stan in poklic, zato ta kategorija ni vključena v analizo. Glede poklica vseeno lahko z gotovostjo rečemo, da gre po večini za kmečko prebivalstvo, in kot je razvidno iz spodnje tabele, prevladujejo osebe stare 20 do 24 let.

Tabela: Prikaz letnic rojstev

Leto rojstva	Število	Leto rojstva	Število
1898	1	1913	5
1899	1	1914	2
1901	1	1915	2
1902	2	1916	4
1904	1	1918	1
1905	1	1919	2
1906	5	1920	2
1907	4	1921	8
1908	2	1922	10
1909	1	1923	5
1910	6	1924	8
1911	3	1925	9
1912	3	1926	4

Tabelarni prikaz zadržanja pred vojno (zajeti tisti, za katere so podatki o tem)

Zadržanje pred vojno	Število
Pristaš JRZ	24
Politično neopredeljen	36
»klerikalec« ⁴¹	7

41 Uporabljeni izraz je citiran iz gradiva.

Način pristopa k protipartizanskemu taboru (vključeni tisti, za katere je podatek o tem)

Pristop k »begu« ⁴²	Število
Prostovoljno (ni nujno, da je tako, saj pri večini to ni eksplicitno rečeno, čeprav gradivo daje vtis, da gre za prostovoljni pristop)	61
Mobiliziran	2
Skrivač	27
Na pritisk Italijanov	1

PRIMERI ZGODB POSAMEZNIKOV, KI SO JIH PO VOJNI USMRTLIL KOT DOMOBRANCE

Mohar Alojz iz Male Račne, star 36 let, kovaški mojster. V Jugoslaviji je bil pristaš JRZ, znan kot pretepač in zaradi tega večkrat kaznovan. Po kapitulaciji Jugoslavije je bil simpatizer »be-ga«, a se je delal, da dela za OF. Bil je tudi šest mesecev v internaciji, a se je vrnil po posredovanju Alojza Podržaja, glavnega organizatorja »be-ga«. V internaciji naj bi se slabo obnašal, neprestano kritiziral OF in izjavil, da »komunisti niti v lagerju ne mirujejo« in da jih bo prijavil Italijanom.

Po kapitulaciji Italije je bil mobiliziran v NOV, a je 14 dni pred nemško ofenzivo še z desetimi pobegnil s položajev pri Škofljici v Ljubljano, kjer se je pridružil domobrancem. Bil je na bloku v Ljubljani. Partizanskim družinam naj ne bi dovolil vstopa v Ljubljano, češ da taki nimajo vstopa v mesto.⁴³

Podatki v bazi Smrtne žrtve, INZ: Rojen 21. 6. 1910 v Mali Račni, bival v Veliki Račni.

Zajc Franc iz Velike Loke, roj. 1913. Za časa Jugoslavije je bil pristaš JRZ, po poklicu trgovec. Po okupaciji se je ukvarjal tudi s črno borzo, dokler mu tega niso preprečili partizani. Sprva se je udeleževal sestankov OF, in sicer zaradi vohunstva. Bil naj bi tajni italijanski detektiv, za kar je prejemal tudi plačilo. Prvi naj bi začel organizirati »be-ga« v Loki. Prvi javni sestanek je organiziral oktobra 1942 v gostilni pri Jurčku v Loki in nanj povabil vse vaše fante. Grozil jim je, da bodo poslani v internacijo, če ne bodo vstopili v »be-ga«. Po kapitulaciji Italije

⁴² Uporabljeni izraz je citiran iz gradiva.

⁴³ ARS, AS 1931, šk. 666, 301-23/ZA Obveščevalni oddelek pri okrožni izpostavi Grosuplje-Stična (marec-maj 1944). Obveščevalni oddelek za stiško-grosupeljsko okrožje, 20. 4. 1944. Odsek za notranje zadeve – obveščevalna služba.

je bil mobiliziran v NOV, od koder pa je pobegnil v Ljubljano in vstopil med domobrance. Imel je čin podnarednika.⁴⁴

Podatki v bazi Smrtne žrtve, INZ: Rojen 1913.

Ahlin Karol, vrvar, star 33 let, rojen v Grosupljem, kjer je tudi stanoval, poročen, preživljal je ženo in dva otroka. V stari Jugoslaviji se je politično nagibal na tisto stran, kjer mu je boljše kazalo. Bil je kvartopirec. Za časa italijanske okupacije se je ves čas sumljivo obnašal do pristašev OF. Kmalu po italijanski okupaciji je bil aretiran v tovarni (ne pove kateri, op. avtorice.) mojster Ivan Bajželj in bil zaprt 8 mesecev. Na njegovo mesto je prišel Ahlin, ki je imel boljšo plačo. Ko je bil Bajželj izpuščen, je zasedel svoje prejšnje delovno mesto, Ahlin pa je službo izgubil. Po dveh mesecih je bil Bajželj ponovno aretiran in odpeljali so ga v internacijo, Ahlin je ponovno zasedel njegovo mesto. Bil je vseskozi v dobrih odnosih z Italijani. Zanj ni veljala policijska ura. Po italijanski kapitulaciji je bil mobiliziran v partizansko stražo v Grosupljem, a je po nemški ofenzivi pobegnil v Ljubljano, kjer je pristopil k tajni domobranski policiji.⁴⁵

Podatki v bazi Smrtne žrtve, INZ: Rojen 11. 11. 1908

Duša Anton, kmečki sin, star 23 let, stanujoč na Malem Mlačevem. Pred vojno je bil »delomrznež«. Po okupaciji je kradel konje in jih prodajal tihotapcem. V maju 1942 se je udeleževal sestankov OF, a se je hkrati začel ukvarjati s črno borzo, kupčeval z Italijani ter se začel družiti z »bega« organizatorjem in občinskim tajnikom Alojzijem Šemetom. Zaradi vsega tega ga je maja 1942 obsodila rajonska vaška zaščita na smrt, a zaradi materine bolezn je bil pomiloščen. Italijanom naj bi izdal 15 pripadnikov OF, ki so jih Italijani odpeljali v internacijo. Delno naj bi bil kriv, da so poslali v internacijo družino Sivec. Ob ustanovitvi »bega« v Boštanju je bil prvi komandant. Po kapitulaciji Italije je bil zajet in obsojen na 5 let prisilnega dela, v primeru nevarnosti pa na smrti. V času nemške ofenzive jeseni 1943 je pobegnil iz Novega mesta v Ljubljano, kjer je bil pri policiji.⁴⁶

Podatki v bazi Smrtne žrtve, INZ: Rojen 25. 4. 1920.

Trpin Ludvik iz Drage, star 32 let, samski, posestnikov sin. Pred vojno je bil član »klerikalne« stranke in se je veliko zadrževal v samostanu v Stični. Po razpadu Jugoslavije je nekaj časa delal za partizane, ob italijanski ofenzivi pa se je pridružil »begu« na postojanki Hudo. Imel je čin narednika in je bil »še precej miren«. Po kapitulaciji Italije je bil mobiliziran v NOV, kjer je ostal do nemške

44 Prav tam

45 Prav tam.

46 ARS, AS 1931, šk. 666, 301-23/ZA II Okrožje Grosuplje-Stična.

ofenzive, ko je dezertiral in se pridružil domobrancem v Ljubljani. Imel je čin narednika. Kot domobranec je bil »še dovolj miren«.⁴⁷

Podatki v bazi Smrtne žrtve, INZ: Rojen 15. 7. 1916 v Spodnji Dragi.

ZGODBE SVOJCEV USMRČENIH DOMOBANCEV

Globlji vpogled v življenje oseb, ki so bile po vojni usmrčene kot domobranci, nam ponuja literatura. Kot vir sem uporabila predvsem zgodbe, ki so jih napisali svojci, prijatelji ali zgolj znanci usmrčenih domobrancev. Iz njihovih zgodb razberemo, kdo so te osebe bile, kakšni so bili njihovi interesi in razlogi za vstop v domobranstvo. Omenjene zgodbe nam ponujajo bolj osebno komponento, pri čemer je treba upoštevati, da gre marsikdaj tudi za prikrivanje in olepševanje protipartizanskega ravnanja posameznikov. Stvari so večkrat prikazane črno-belo, brez kritičnega pristopa. Kljub temu pa nas zgodbe, ki so jih pisali preživeli svojci in prijatelji domobrancev, silijo v razmislek, saj so bili tudi usmrčeni domobranci običajni ljudje, nekateri precej izobraženi, večinoma katoliško usmerjeni, ki so vstopili v domobranske vrste zaradi »obrambe pred komunizmom«, ali pa jih je tok dogodkov potegnil na »napačno stran«.

V razmerah okupatorjevega nasilja in državljanske vojne je bilo zlasti izpostavljeno kmečko prebivalstvo, tako partizansko kot protipartizansko usmerjeno. Žrtve so bile večinoma kmečke družine, mnoge z večjim številom otrok. V nadaljevanju navajam kot vzorčni primer tri številne kmečke družine, katerih otroci so bili vzgojeni v protikomunističnem duhu, saj so bile po mnenju njihovih staršev vse ideje, ki so bile v nasprotju s krščanskim načinom življenja, ki ga je zagovarjala Rimskokatoliška cerkev, nesprejemljive in uničujoče za obstoječi red v družbi. Polnoletni moški člani teh družin so se večinoma pridružili domobrancem in postali žrtve poveljnih pobojev.

Ena izmed takšnih družin je bila *družina Bastič* iz Ljubogjne pri Horjulu. Gospodar družine Janez Bastič je bil horjulski župan. Partizani so ga umorili skupaj z ženo junija 1942. Funkcijo župana je opravljal že pred vojno, razen v času diktature kralja Aleksandra, ko je bil odstavljen, a leta 1936 ponovno izvoljen. Zavedal se je, da bo županovanje v času vojne in okupacije težje kot prej, toda »sprejel je to breme, da bi ljudem pomagal prebroditi težki čas«.⁴⁸ Po besedah preživele hčerke Marice so očetu grozili tako Italijani kot partizani. Slednji so zahtevali iz občinskega skladišča vedno večje zaloge hrane, čemur se je Bastič

47 ARS, AS 1931, šk. 665, Dolenjsko okrožje 301-24/ZA; V. D. pooblaščenca OZNE za dolenjsko okrožje: Položaj 27. 11. 1944. V navednicah navajam dobesedno opombo zasliševalca.

48 Cerar-Bastič, *Ljubogjna, draga vas domača*, str. 66.

uprl, saj ni želel prebivalstvu odtegniti pravice do hrane. Bil je prepričan, da upor proti okupatorju v tistem trenutku ni primeren, saj bi bilo preveč žrtev.⁴⁹ Celotna družina je bila katoliško usmerjena, »oklepala se je molitve, vztrajala v veri in krščanskem življenju«⁵⁰ in nasprotovala ravnanju partizanske strani, ki jo je enačila s komunizmom. Člani družine Bastič so v partizanih videli osebe, ki zagovarjajo revolucijo, ki naj pomete vse stare ideje in spremeni celoten red življenja. Za njih je bilo to nesprejemljivo, toliko bolj zaradi negativnih poročil iz Sovjetske zveze.⁵¹ Tri sinove družine Bastič so po vojni kot domobranci usmrtili.

Alojzij Bastič, rojen 2. junija 1916. Pri stricu v Verdu se je izučil mizarske obrti. V času bivanja v Verdu je bil močno pod vplivom krščanskih socialistov, a se je kasneje popolnoma odvrnil od njih, posebno še, ko so se skoraj vsi pridružili OF.⁵² Sredi tridesetih let se je izučil mizarske obrti ter za leto in pol odšel k vojakom. Aprila 1941 je bil vpoklican v vojsko, in sicer k metalcem min v Karlovac, a se je kmalu vrnil. Ker ni dobil dela v svojem poklicu, se je vpisal na srednjo tehnično šolo v Ljubljani. Družina je bila katoliško usmerjena, en izmed bratov je postal duhovnik, eden pa bogoslovec. Lojze se ni želel pridružiti OF, saj je tako kot njegova družina menil, da je v ozadju »komunistična ideja, stalinizem«.⁵³ Postal je eden prvih pripadnikov vaških straž v Šentjoštu in nato njihov poveljnik, nato pa poveljnik vaške straže v Horjulu. Kot domobranski častnik je poveljeval 43. četi. Podrejeni so ga imeli radi in so mu zaupali. Bil je strog in je veliko zahteval od vojakov, sam pa je bil »vedno neustrašen, vedno v prvih vrstah na vidnem mestu«.⁵⁴ Če je le utegnil, je še kot domobranec sodeloval pri cerkvenem petju.

Maja 1945 je bil poveljnik 43. domobranske čete in med tistimi, ki se ob vrnitvi s Koroške niso skušali prikriti, ampak je ostal na čelu svojih podrejenih, dokler ga na celjski železniški postaji niso ločili od njih. Franček Saje ga omenja kot enega izmed zasliševalcev ujetih partizanov, tri od teh naj bi ustrelil v gozdu pod Šentjoštom.⁵⁵

Pavel Bastič, rojen 25. januarja 1919, je bil v družini Bastič najbolj radoživ, »neugnan in iznajdljiv voditelj vse vaše otročadi«.⁵⁶ Župnik ga je izbral za ministranta. Vneto se je učil latinskih molitev in se jih hitro naučil. Imel je šele 12 let, ko je začel obiskovati ljubljansko klasično gimnazijo. Leta 1941 je vstopil v škofijsko bogoslovje. Neki njegov sošolec ga je označil kot zelo veselega, toda globoko vernega in zglednega bogoslovca. Slutil naj bi, kam bodo pripeljali medsebojni boji

49 Prav tam, str. 29.

50 Prav tam, str. 37.

51 Prav tam, str. 26.

52 Prav tam, str. 66.

53 Prav tam, str. 26.

54 Prav tam, str. 66.

55 Saje, *Belogardizem*, str. 512–513.

56 Cerar-Bastrič, *Ljubgojna, draga vas domača*, str. 67.

med Slovenci. Spodbujal in tolažil je fante okrog sebe v taborišču na Teharjah, kjer je bil zaprt maja 1945. Ubili so ga ponoči 3. junija 1945, in to skupaj z najmlajšim bratom Karlom in drugimi ljubgojskimi in horjulskimi domobranci.⁵⁷

Karl Bastič, rojen 4. novembra 1925, je bil najmlajši izmed bratov. Sestra Marica o njem ne spregovori veliko. Bil je vajenec in pozimi 1944 se je pridružil domobrancem, tako kot večje število mladih fantov iz Ljubogojne in drugih vasi. Sestra Marica ob tem zapiše: »Saj ni bilo izbire, nihče ni mogel ostati doma. Nemci bi ga poslali kopat jarke bogve kako daleč«.⁵⁸

Podobno usodo sta doživela tudi brata *družine Povše iz Goriške vasi*.⁵⁹ Družina Povše, v kateri je bilo šest otrok, je bila katoliška in že pred drugo svetovno vojno zelo protikomunistično usmerjena. Oče Karel je bil med prvo svetovno vojno na vzhodni fronti in je več let preživel v ruskem ujetništvu, kjer naj bi spoznal komunistično idejo in njene metode. V protikomunističnem duhu je vzgojil tudi svoje otroke. Janko Maček označuje družino Povše kot družino, ki je bila že od začetka vojne povezana z mirnopoško »nekomunistično rezistenco«.⁶⁰

Sin **Karel** je bil prvorojenec očeta Karla, po domače Špančka, in matere Marije, rojen leta 1921. Pred vojno je delal na očetovi kmetiji in bil dejaven kot načelnik mladinsko-športnega katoliškega fantovskega odseka. V času italijanske okupacije je bil zaposlen v trgovini mirnopoške kmetijske zadruge. Italijani so ga ob neki raciji prijeli in odpeljali v internacijo. V času nemške okupacije se je pridružil domobrancem in bil v šentviškem bataljonu. Ob koncu vojne se je umaknil na Koroško in bil po pričevanju nekaterih preživelih vrnjen na Teharje.⁶¹ Postal je žrtev povojnih pobojev. Franček Saje ga označuje kot udeleženca tajnih »zarotniških« sestankov, ki naj bi jih prirejal v prostorih zadruge v Krevsovem mlinu na Vrhpeči kaplan Anton Šinkar.⁶²

Usodo Karla je delil tudi brat **Polde**, rojen leta 1925. Pred vojno je živel na očetovi kmetiji in se ukvarjal s kmetovanjem. Konec decembra 1942 so ga mobilizirali partizani. Maja 1943 je prišel domov in se pridružil Slovenski legiji. V času nemške okupacije se je pridružil domobrancem in bil v Meničaninovem bataljonu. Tudi njega so konec maja 1945 poslali s Koroške, verjetno na Teharje, in postal je žrtev povojnih pobojev.

---

57 Prav tam, str. 68.

58 Prav tam, str. 53.

59 Maček, *Kako se je začelo*, str. 135–136.

60 Prav tam, str. 135.

61 Prav tam.

62 Saje, *Belogardizem*, str. 340. Anton Šinkar je bil kot kurat pri Centralnem četniškem odredu. Področno vojaško sodiščem v Kočevju ga je 11. oktobra 1943 obsodilo na smrt, naslednji dan je bil usmrčen. — Ferenc, *Dies irae*, str. 471, 473.

V okviru novomeško-mirnopeške »rezistence« se omenja tudi **Franc Jarc**, doma v Hrastju, ki je kot petošolec novomeške gimnazije vneto pomagal pri pripravi celodnevnega Prosvetnega tabora v Mirni Peči 7. avgusta 1938. Največ dela za pripravo in vodstvo tabora je opravil takratni predsednik društva Ivan Makše, njegova desna roka je pa bil prav Franc.⁶³ Tudi on je bil kmečki fant, katoliško vzgojen, zavračal je »komunistične« misli in bil eden tistih, ki so konec maja 1942 na domačiji prej omenjene družine Povše v Goriški vasi čakali na odhod v »protikomunistično« ilegalo. V času nemške okupacije se je pridružil domobrancem, maja 1945 odšel na Koroško, od tam so ga vrnil in izvensodno usmrtili.⁶⁴

Franček Saje ga označuje kot enega najzvestejših članov nekdanjega Fantovskega odseka v mirnopeški fari: »Kaplan Šinkar se je dobrikel organizatorjem osvobodilnega gibanja in hlinil svojo naklonjenost Osvobodilni fronti, skrivaj pa že poleti 1941 zbiral najzvestejše člane bivšega fantovskega odseka v mirnopeški fari. Pri tem so mu pomagali: župnik Anton Petrič, Franc Grahek, poslovodja klerikalne zadruga, in študent Franc Jarc iz Hrastja, ki je bil v Ljubljani povezan s kaplanom Glavačem in ing. Emrom, pri katerem je bil še pol ure pred njegovo smrtjo.«⁶⁵

*Družina Škulj*⁶⁶ iz Adamovega v Mišji dolini na Dolenjskem je bila tudi ena izmed mnogih slovenskih družin, ki je izgubila pet sinov, domobrancev. Bratje **Jože, Anton, Alojz, Franc in Korel** so bili doma z domačije, kjer se je reklo Pri kovaču, saj je bila to družinska tradicija. Najstarejši Jože je bil določen, da prevzame kovaško obrt. Tri leta mlajši brat Korel se je izučil za peka, in sicer najprej v Cerknici, nato v Porovi pekarni v Zeleni jami v Ljubljani. Zaposlil se je v Velikih Laščah in se tam tudi poročil. France, še dve leti mlajši, je bil telesno šibkejši. Kot otrok je nevarno zbolel. Četrty brat Alojz je pomagal doma in hodil na dnino. Peti brat Anton se je izučil za krojača.

Tine Velikonja opisuje prebivalce Mišje doline kot zelo verne. Fantje in dekleta so bili člani Marijine kongregacije. Za Marijine praznike so imeli skupno mašo in skupaj so pripravljali prireditve. K mašam naj ne bi hodili le ob nedeljah, ampak tudi med tednom, zlasti ob postu in v adventu. Zelo je bila razvita tudi pobožnost prvih petkov.⁶⁷ Okolje, kot ga opisuje Velikonja, ni bilo dovzetno za »naprednejše« ideje, katerih glasniki so bili kasnejši borci NOB. V takšnem okolju so torej odraščali in živeli omenjeni bratje, ki so že od vsega začetka zavračali

63 Maček, *Kako se je začelo*, str. 136.

64 Prav tam.

65 Saje, *Belogardizem*, str. 340.

66 Velikonja, *Vseh mojih pet bratov*, str. 19–24.

67 Prav tam.

sodelovanje s partizani. Glede na to, da je bila na domačiji kovačija, so se pri Škuljevih ustavljali mnogi ljudje, med njimi tudi Jože Bavdek, ki je prepričeval najstarejšega sina Jožeta, s katerim sta bila dolgo let prijatelja, naj se pridruži partizanom. Jože ga je vedno zavrnil z besedami: »Ne grem, ti pa delaj, kakor se ti zdi prav.«⁶⁸

Vojna je torej razbijala predvojna prijateljstva in ljudi razdvajala. Bratje Škulj so se odločili za domobranstvo in bili žrtve povojnih pobojev.

Številne, protipartizansko usmerjene družine, srečamo tudi v mestih. Med njimi je *družina Pavlič* iz Trnovega v Ljubljani, v kateri je bilo sedem otrok.⁶⁹ Pet bratov se je odločilo za domobranstvo, štirje (Jože, Emil, Pavle in Rade) so bili po vojni izvensodno usmrčeni, Mirko pa je padel že med vojno.

Na vzgojo sinov je imela velik vpliv mati Josipina, rojena Skubic, ki je bila zelo verna in zagreta za šolanje svojih otrok. Pri Skubičevih je bil študij zelo spoštovan. Josipinin stric Anton Skubic je bil profesor na ljubljanski gimnaziji. Z odraščanjem otrok so rasli tudi stroški, zato se je Josipina odločila za dodaten vir zaslužka in se začela ukvarjati s pridelavo in prodajo zelenjave ter cvetja. Oče Jože se je izučil za tiskarskega vajenca in je po koncu učne dobe odšel v tujino. Vrnil se je čez nekaj let z mojstrskim spričevalom strojnega stavca in bil eden prvih strokovnjakov za delo na Lynotipe stavnih strojih. Zaposlil se je v Katoliški tiskarni v Ljubljani. Za razliko od žene ni bil tako globoko zvest naukom Cerkve in se je politično opredeljeval za socialdemokrata.

V družini Pavlič so dajali velik pomen praznovanju godov. Vsi bratje so bili močno katoliško usmerjeni, nekateri so bili tudi pri Katoliški akciji. Od vseh je bil najbolj poduhovljen Emil. Bratje so bili vključeni v kulturno in prosvetno življenje v predvojnem Trnovem. Trnovčani so imeli svoj Prosvetni dom, kjer so imeli dramski, pevski in telovadni program. Avtorja sestavka (nečaka omenjenih bratov) navajata, da so bile v primerjavi s Sokolskim domom dejavnosti v njem bolj raznovrstne, saj naj bi dajali pri Sokolih poudarek predvsem telovadbi.⁷⁰ Jože (r. 1910), najstarejši izmed bratov, je bil eden vidnejših telovadcev pri Orlih, Emil (r. 1915) in Pavel (r. 1918) pa sta sodelovala pri telovadnih, pevskih in igralskih nastopih.

Kot sem že omenila, si je zlasti mati prizadevala za šolanje svojih otrok. Tako se je Jože vpisal na strojni oddelek Srednje tehnične šole, Mirko (r. 1912) na elektro oddelek iste šole, Emil je leta 1939 diplomiral v Plečnikovem seminarju na Fakulteti za arhitekturo, Rado (r. 1916) se je po maturi vpisal na pravo, Pavle

68 Prav tam, str. 20.

69 Petrovič, Kržan, Pavličevi iz Trnovega, str. 30–38.

70 Prav tam, str. 31.

pa na medicino. V času gospodarske krize je bilo težko dobiti službo. Jože se je po odsluženem vojaškem roku v Sarajevu razmeroma hitro zaposlil v Predilnici v Škofji Loki. Po nekaj letih je odšel v tovarno Titan v Kamniku, po desetih letih službe pa se je zaposlil na Banovinski upravi, na Oddelku za cestno mehanizacijo. Mirko službe ni dobil tako zlahka. Začasno zaposlitev je dobil pri Električni cestni železnici kot sprevodnik, kasneje pa redno službo na Pošti. Emil se je ob razpadu Jugoslavije po nedokončani pontonirski oficirski šoli vračal domov iz Osijeka in v vrtincu dogajanj v Zagrebu komaj ostal živ. Po vrnitvi domov se je zaposlil na Mestni občini kot arhitekt. Rado je moral študij prava zaradi gmotnih težav prekiniti in se je zaposlil na Vrhniki kot poštni uradnik. Pavel si je prizadeval študirati medicino.

Jože, Rado in Mirko so bili v jugoslovanski vojski poročniki. Jože je bil marca 1941 na orožnih vajah na Zaplani, Rado je bil v vojaški skupini pehote, ki bi morala braniti vdor Italijanov in držati položaje na Rupnikovi liniji nad Vrhniko. Mirko je kot topničar branil severno mejo nad Mariborom. Po razpadu jugoslovanske vojske so se vsi trije vrnili domov. Emil je bil tedaj še v Osijeku v oficirski šoli. Pavel je vneto študiral do zaprtja univerze.

Kot pišeta avtorja, so bili po okupaciji pritiski trnovskih aktivistov in uličnih zaupnikov OF na brate vse večji in vse bolj nasilni. Jožeta in Emila je na pogovor povabil ulični poverjenik OF in ju nagovarjal k odhodu v partizane. V imenu vseh petih bratov sta odgovorila, da ne bodo sodelovali z njimi, poverjenik OF pa naj bi odgovoril: »Potem pa vam po vojni ne moremo obljubiti drugega kot krogle v glavo!«. ⁷¹ Vsi Pavlovičevi fantje so bili po mnenju OF zelo primerni za partizane, zato jih niso pustili pri miru. Ščasoma so spoznali, da nimajo izbire. Ob ustanovitvi Slovenskega domobranstva se je vseh pet pridružilo domobrancem. Jože je bil oktobra 1943 poslan na oklopni vlak Ljubljana – Trst, kjer je varoval železniško progo pred sabotažami ter potniške in tovarne vlake pred partizanskimi napadi. Decembra 1943 se je edini od bratov poročil. V enem izmed svojih pisem ženi je glede medvojnega dogajanja izrazil naslednjo misel: »Malo moramo pač pretrpeti, saj smo ljudje sami krivi, da je na svetu tako gorje, namesto da bi bil raj, saj svet je vendar tako lepo ustvarjen in nalašč za človeka, da bi služil Bogu in ne hudobcu«. ⁷²

Rahločutni Emil se je že kmalu potem, ko je pristopil k domobrancem, znašel sredi hudih spopadov na Kočevskem. Po bitki v Kočevju decembra 1943 je bil premeščen v tehnično četo, ki je imela svojo postojanko v gradu Lisičje pri Škofljici, kjer je ostal do konca vojne. Domači so ga zadnjič videli 2. maja 1945, preden je odšel na Koroško. Zaupal jim je: »Če bi še enkrat odločal, ne

71 Prav tam, str. 34.

72 Prav tam, str. 35.

bi šel k domobrancem.«⁷³ Emil je v pogovoru z domačimi večkrat omenjal jugoslovansko vlado v Londonu in pozive Alojzija Kuharja med vojno, naj se pridružijo partizanom. Avtorja sestavka se ob njegovi izjavi sprašujeta: »Kaj je dejansko mislil Emil z omenjenimi izjavami, ostaja nepojasnjeno.«⁷⁴ Očitno se je vedno bolj zavedal dejstva, da je sodelovanje z Nemci iz (izsiljenih) obrambnih razlogov z moralnega stališča nesprejemljivo. Domobranci se niso mogli znebiti pečata kolaboracije.

Rado je bil poveljnik 2. udarnega bataljona (ni razvidno katerega, op. a.), v katerem je bil tudi brat Mirko, ki je padel. Njegov »purš« je bil Ciril Bricelj. Junija 1944 so partizani napadli domobrance s pobočja Slivnice nad Cerknico. Rado je ocenil, da so partizani premočni in je dal svoji četi povelje za umik, saj je ocenil, da bodo v nasprotnem primeru vsi padli. Zaradi tega dogodka je moral v vojaški zapor na Ljubljanski grad, češ da je na Slivnici premalo odločno vojaško zdržal in da bo moral pred poveljstvom odgovarjati za to. Zaradi tega umika se je moral zagovarjati pred Krenerjem.⁷⁵ V zaporu je bil do januarja 1945. Umik iz Slivnice je bil povod, da je vodstvo bataljona po Radovem odpoklicu 5. julija 1944 prevzel Vuk Rupnik. Rado je ostal v Rupnikovem bataljonu do konca vojne in se z njim umaknil na Koroško ter bil vrnjen na Teharje. Bil je med tistimi, ki so pobegnili iz taborišča, a se ni rešil. Očitno so ga ustrelili stražarji. Kje je njegovo truplo, se ne ve.

Pavel je bil kot študent medicine sanitejec pri primorskem Slovenskem narodnostno varnostnem zboru (SNVZ). Po naravi je bil zelo odločen in ognjevit. Preden je bila 4. maja na Taboru proglašena narodna vlada, so se domobranci zbirali v Ljubljani. Eno od mnogih zbirališč je bilo na srezkem načelstvu v Ljubljani. Ko je Pavel zagledal kolega Maršiča, se je razburil, ker je imel ta na kokardi jugoslovanski kraljevi grb z dvema orloma, in odgovoril: »Mi smo se borili za Slovenijo, ne za Jugoslavijo!«⁷⁶

V Vetrinju so se ponovno srečali vsi štirje preživeli bratje. Rada so vrnili na Teharje, Jože, Emil in Pavle pa v Kočevje in so bili usmrčeni. Mati Josipina se je z leti sprjaznila z dejstvom, da sinov ne bo več nazaj. In vnuk jo je v svoji mladostni drznosti vprašal: »Stara mama, kaj pa bi storila, če bi prišli k tebi ljudje, ki so ti pobili sinove?« Ni bilo čutiti zadrege, samo globok vzdih: Veš, rekla bi jim, da jim odpuščam. Naj se spokorijo. Tebi, Gojči, pa povem: Nikoli ne sovraži! In še nekaj si zapomni: S sovraštvom se ne da živeti.«⁷⁷ Ko se je razvedelo za poboje v Kočevskem Rogu in na Teharjah, je bil oče umorjenih bratov prepričan, da bodo krivcem za poboje sodili. To se ni zgodilo, zato se je nekako vdal v usodo.

73 Prav tam, str. 37.

74 Prav tam.

75 Poveljnik, polkovnik Franc Krener, član ožjega štaba Slovenskega domobranstva.

76 Petrovčič, Kržan, Pavličevi iz Trnovega, str. 37.

77 Prav tam, str. 38.

ZAKLJUČEK

Zgodbe družin, o katerih govori prispevek, so omenjene kot primer za vpogled v življenje tistih oseb, ki so se opredelile za protipartizanski tabor, in nam pričajo o tem, da so to bile sicer običajne družine, ki pa so že pred vojno izražale globoko pripadnost naukom Rimskokatoliške cerkve, se udeleževale v različnih katoliških društvih in dejavnostih ter odklanjale novoprihajajoče nazore, ki naj bi rušili obstoječi naravni red v družini in družbi. Člani teh družin so verjetno že pred vojno prihajali v nasprotje z nosilci, če uporabljamo njihovo izrazoslovje, »komunističnih« idej, kar se je med vojno stopnjevalo v medsebojna obračunavanja, po vojni pa v obračun s poraženci.

Prispevek se osredotoča tudi na analizo starostne in socialne strukture oseb, pretežno z dolenjskega podeželja, ki so se odločile za protirevolucionarni tabor. Razlogi za njihovo odločitev so bili različni. Prevladujoč razlog je bila ideološka nesprejemljivost idej revolucionarnega tabora. Razlogi pa so bili lahko tudi čisto praktične narave, kot bližina doma, pomoč na kmetiji, plačilo itd. Nekatere pa je zgolj življenjska situacija postavila na »napačno« stran.

77

V.D. POGLAVANCA OZAR
ZA DOLNJSKO OKROŽJE
Ljubljana, 9. XII. 1944. od 16 - 18 ure.

106

A452718

Z a s l i š a n j e

Glatz Franc, rojen 28.9.1908. v Dragi pri Loškem potoku, oče Franc živi v Ameriki, mati Marija živi v Dečnem selu pri Brežicah, dovršil 5 razr. osnovne šole, poročen, ima dva otroka v starosti 7 in 22 mesecev, žena Ljudmila rojena Ješnik, živi v Hinggh 20, kmet, poseduje 4 in pol ha zemlje v Podreski pri Mariboru.

Imenovan je bil aretiran na Hingjah pri St. Janžu od XV. Brigade, ker je tam živel kot izseljenec-kočevar in bil ebrečen. (Imel je doma puške in municijo).

i z l o g e :

Do leta 1935. sem živel doma v Dragi pri Loškem potoku in delal kot kmetijski delavec. 15. oktobra 1935. pa sem odšel v Ulm - Wirttemberg krošnjariiti. Tam sem dobro zaslužil, domov sem se vrnil 1. aprila 1936. in bil doma do leta 1938. Tega leta sem pa šel v službo k lesnemu trgovcu Johan Retelj v Kibnik pri Ormošnjicah, kjer sem bil zaposlen na žagi. Leta 1940. pa sem premenjal službo in šel k lesnemu trgovcu Perc Jožefu v Koblerje, pri katerem sem bil uslužben do leta 1941. Februarja meseca 1941. pa sem šel zopet v Nemčijo v Wirttemberg krošnjariiti in se vrnil na svoj dom v Drago 14 dni pred selitvijo. Jeseni 1941. leta pa sem se z ostalo družino preselil v Dečno selo pri Brežicah, od tu pa 20. oktobra 1942. v Hingje pri St. Janžu. V Hingjah sem od družbe DAG (Deutsche Arbeiter Gemeinschaft) vzol v najem posestvo v Hingjah 20. ~~XXXXXXXXXXXX~~

Februarja meseca 1942. sem se na pobudo Edi Bocar-ja vključil v Kulturbund, pri katerem društvu smo imeli razne vojaške vežbe in bil sem član Sturm-SS. Sedaj v Nemčiji pa sem bil član društva Volksturm-SS in doma sem imel puško Mavzerico in cc 50 nabojev, kar sem izročil patroli, ki me je aretirala. Kot član zadnjega društva sem hodil na stražo. Pri vojskih nisem bil v Nemčiji, ker sem kratkoviden.

V St. Janžu je društvo Heimatbund, Zelenleiter (nečelnik) tega društva je Zagar Jehan, kočevar, doma iz Srednje vasi pri Četru, star je cca 38 let, je srednje postave, črnih las, sanski, kmet.

Zelenleiter ima svoje blockleiterje, katerim raznašajo novice in razne druge odredbe. Od teh poznam Kordiš Alojza iz Srednje vasi, star cca 44 let, srednje postave, blond las, poročen, ima ženo in dva otroka (20 in 7 let), starejši sin Robert je pri SS-ovcih in je bil dolgo čas v Radečah. Drugi blockleiter je Zagar Ludvik iz Drage, star cca 25 let, visoke postave, blond las, poročen, ima ženo in 1 otroka.

Ostalih organizacij ne poznam, kakor tudi ne drugih članov.

Zasliševalec:

Jovan

Zaslišanec:

Zaslišanec se dela slaboumnega, malo je mogoče reči, drugače ne bi velike govoriti, izgleda pa, da velike ve, pa neče povedati. Je zelo rafiniran in trmast.

PREČENEC O Z N E
OKROŽJE GROSUPLJE
Ljubljana, 11.X.1944.

L. Bartolotično
Hv

1. 1084 *4401*
15.8.44

V. Lašč. T.

II. SEKCIJA ODSEKA ZA OBLAST VII. KORPUSA O Z N A ZA SLOVENIJO.

Generalni seznam pod tek. št. 12 okrožnice z dne 31.8.44. te

Okraj/Hinje: Ratje:

81. Vidmar Franc, Visejc 26 (Prinčanov) rojen 29.9.1920. v Visejcu, pristojen ravnotam, samski, pos. sin, brez premoženja, majhne čokate postave, kostanjevin las, svetlini oči, bele polti, lahke hoje.

V Jugoslaviji je bil politično neopredeljen. V začetku narodno-osvobodilne borbe je igral vlogo sr. člane, po italijanski ofenzivi je šel pod pritiskom brata Janeza v bega, kjer je bil zagrizen. Po kapitulaciji Italije je bil ujet na Turjaku in izpuščen pred nemško ofenzivo. Ko je prišel domov je šel takoj v skrivače in od tam 21.2.44. v Ljubljano v domobrance. Kako se zadržal ni znano, je bil zagrizen.

82. Meščen Angel, Visejc 23 (Zidankov) rojen v Visejcu 13.4.1923. pristojen ravnotam, samski, pos. sin, brez premoženja, majhne čokate postave, blond las, sivih oči, bele polti, lahke hoje.

V Jugoslaviji je bil politično neopredeljen. V začetku narodno-osvobodilne borbe je bil takoj proti partizanom. Po italijanski ofenzivi je takoj pristovoljno v bega in bil kot tak zelo zagrizen. Po kapitulaciji Italije je bil ujet na Turjaku in bil pred nemško ofenzivo ~~izpuščen~~ iz uščen domov. Po nemški ofenzivi je šel v skrivače in od tam 21.2.44. v Ljubljano v domobrance. Kako se zadržal ni znano. Mati stara cca 56 let je mirna, sestre zagrizena beja, brat komandant beja (Plot Simon)

83. Hočevar Jože, Visejc 30 (Lužarjev) rojen 15.4.1926. v Visejcu, pristojen ravnotam, pos. sin, brez premoženja, samski, majhne čokate postave, temnih las, rjavih oči, temne polti, težke hoje.

V Jugoslaviji je bil politično neopredeljen. V začetku narodno-osvobodilne borbe je igral vlogo sredinca, enako za časa okupacije Italijanov. Pred kapitulacijo Italije je bil od partizanov mobiliziran za vodilni in ostali pri njih, januarja 1944. pa je dezertiral in šel v ostalimi skrivači v Ljubljano v domobrance. Kako se zadržal ni znano.

Mati stara cca 50 let, oče star cca 60 let sta mirna, sestra Anica in Mica sta dobri.

83. Blatnik Vinko, Visejc 39 (Maticov) rojen 25.1.1907. v Visejcu, pristojen ravnotam, čevljar, poročen, velike postave, suh, kostanjevin las, rjavih oči, lahke hoje.

V Jugoslaviji je bil politično neopredeljen. Bil je vse-skozi dober in šival za partizane do junija 1944., tedaj pa je pristovoljno odšel v Ljubljano v domobrance. Kako se kot tak zadržal nam ni znano.

Zena Pepa, stara cca 30 let je beja, otroci so majhni, mati stara cca 65 let, je zagrizen beja in spravila njega v Ljubljano.

98. Blatnik Henrik, Visejce 21 (Antonov) rojen 13.7.1921.v Visejcu, pristojen ravnotam, pos.sin, brez premoženja, velike sune postave, blond las, sivih oči, težke hoje.

V Jugoslaviji je bil politično neopredeljen. Od pojava prvih partizanov je bil njim vedno nasproten. Po italijanski ofenzivi je šel k begu, kjer je bil do kapitulacije Italije. Ob kapitulaciji je bil ujet na Turjaku in i. Turjaka izpuščen. Po nemški ofenzivi je bil doma, potem pa je po nemški ofenzivi 21.2.44. pobegnil z ostalimi skrivači v Ljubljano v domobrance. Kako se kot zadržal na ni znano.

Oče star cca 60 let, ter mati stara cca 55 let in tri sestre Ivana, Kosalija in Marija so vsi mirni.

99. Blatnik Stana, Visejce 21 (Antonov) rojen 14.4.1923.v Visejcu, pristojen ravnotam, pos.sin, brez premoženja, srednje suhe postave, temnih las, svetlih oči, lahke hoje.

V Jugoslaviji je bil politično neopredeljen. Od pojava prvih partizanov je bil njim vedno nasproten in bil doma do kapitulacije Italije. Ob kapitulaciji je bil mobiliziran v NOV, odkoder pa je po enem mesecu desertiral in se skrival do 21.2.44., tedaj pa je z ostalimi skrivači pobegnil v Ljubljano v domobrance. Kakose kot tak zadržal na ni znano.

Ostala družina opisana pod 98. (Vir spodaj)

105. Turk Martin, Visejce 15 (Juničev) rojen 22.10.1924.v Visejcu, pristojen ravnotam, pos.sin, samski, brez premoženja, srednje čokate postave, blond las, sivih oči, bela polti, težke hoje.

V Jugoslaviji je bil politično neopredeljen. V začetku narodno-osvobodilne borbe in na časa okupacije je bil proti partizanom. Po kapitulaciji Italije je bil doma in je igral vlogo sredine. Po nemški ofenzivi je šel v skrivače, potem so ga pa decembra 1944. ujeti partizani in mobilizirali ali je šel 6 tednov desertiral in ponovno šel v skrivače od tam pa 21.2.44.v Ljubljano v domobrance. Kot domobranec je zelo zagrižen.

Mati stara cca 50 let je bega, oče star cca 56 let je mirni, sestre so bega.

109. Papež Slavko, Hinje 4 (Hočevančev) rojen na Hinjah 15.10.1921. pristojen ravnotam, samski, pos.sin, brez premoženja, velike močne postave, blond las, svetlih oči, bele polti, težke hoje.

V Jugoslaviji je bil politično neopredeljen. V začetku narodno-osvobodilne borbe je bil dober. Po ustanovitvi bega po stojanke na Hinjah je šel k begu in bil zelo zagrižen in potruden. Ob kapitulaciji Italije je bil ujet na Turjaku in izpuščen domov. Po nemški ofenzivi je bil mobiliziran v NOV ali se je predal domobrancem. Sedaj je domobranec in kot tak na ni znano kako se zadržal.

Ostala družina pod št.108.

Del Generalnega seznama, ki ga je Pooblaščenec Ozne za Okrožje Grosuplje poslal II. Sekciji odseka za oblast VII. Korpusa, Ozna za Slovenijo, 12. 10. 1944 (ARS, AS 1931, šk. 666). Vsi navedeni so bili domobraneci in usmrčeni maja in junija 1945. Podrobnejših podatkov o kraju in datumu usmrtitve ni.